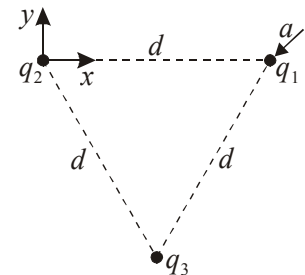

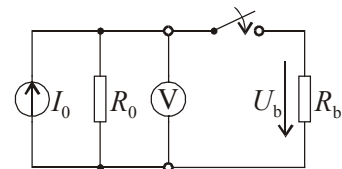
OSNOVE ELEKTROTEHNIKE I (VSŠ)
izpit, 17. marec 2008

1. Trije enaki vzporedni vodniki polmera $a = 1\text{ cm}$ ležijo tako, da so njihove medosne razdalje enake $d = 2\text{ m}$. Gostote nabojev na vodnikih so: $q_1 = q_2 = 300\text{ nC/m}$, $q_3 = -600\text{ nC/m}$. Izračunajte velikost električne sile na dolžinski meter prvega vodnika.

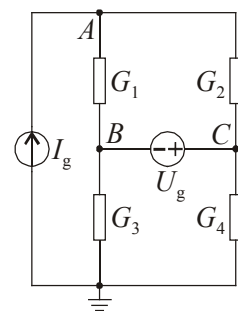

2. Koliko dela opravi homogeno električno polje jakosti $\mathbf{E} = (10, 0, 30)\text{ kV/m}$ pri premiku točkaste elektrine $Q = -100\text{ nC}$ od točke $A(1\text{ m}, 3\text{ m}, 5\text{ m})$ do točke $B(-1\text{ m}, 3\text{ m}, 4\text{ m})$?
3. V koaksialnem kablu s polmerom žile $a = 2\text{ mm}$ ter plašča $b = 5\text{ mm}$ je enovit izolant, ki ima prebojno trdnost $E_{\text{preb.}} = 30\text{ MV/m}$. Kolikšno najvišjo napetost smemo priključiti na kabel, da poljska jakost v izolantu nikjer ne preseže 10 % prebojne trdnosti?

4. Realnemu tokovnemu viru (I_0, R_0) najprej izmerimo napetost odprtih sponk: $U_0 = 10\text{ V}$. Potem nanj priklopimo breme upornosti $R_b = 1\Omega$ ter izmerimo napetost na njem: $U_b = 2\text{ V}$. Kolikšna sta tok kratkega stika I_0 ter notranja upornost R_0 vira? Voltmeter je idealen.

5. Zapišite sistem treh enačb za določitev potencialov spojišč A, B in C . Elemente vezja opredeljujejo vrednosti: $I_g = 2\text{ A}$, $U_g = 5\text{ V}$, $G_1 = 1\text{ S}$, $G_2 = 2\text{ S}$, $G_3 = 3\text{ S}$ in $G_4 = 4\text{ S}$.

OSNOVE ELEKTROTEHNIKE I (VŠŠ)
izpit, 17. marec 2008, rešitve

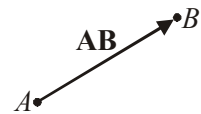
1. Sila na dolžinski meter prvega vodnika je enaka produktu gostote elektrine na njem ter poljske jakosti $\mathbf{E}_{23}$, ki jo na njegovem mestu prispevata preostala dva vodnika: $\mathbf{f}_1 = q_1 \mathbf{E}_{23}$. Poljski jakosti drugega in tretjega vodnika na mestu prvega sta

$$\mathbf{E}_2 = \frac{q_2}{2\pi\epsilon_0 d} \mathbf{e}_x \quad \text{in} \quad \mathbf{E}_3 = \frac{q_3}{2\pi\epsilon_0 d} (\mathbf{e}_x \cos 60^\circ + \mathbf{e}_y \sin 60^\circ), \quad \text{njuna vsota pa je}$$

$$\mathbf{E}_{23} = \frac{1}{2\pi\epsilon_0 d} (\mathbf{e}_x (q_2 + q_3 \cos 60^\circ) + \mathbf{e}_y q_3 \sin 60^\circ) = \frac{1}{2\pi\epsilon_0 d} \left(\mathbf{e}_x \underbrace{(q_2 + q_3/2)}_0 + \mathbf{e}_y q_3 \sqrt{3}/2 \right) = \mathbf{e}_y \frac{q_3 \sqrt{3}}{4\pi\epsilon_0 d}$$

Velikost iskane sile je tako $f_1 = q_1 E_{23} = \frac{q_1 |q_3| \sqrt{3}}{4\pi\epsilon_0 d} \doteq \underline{\underline{1,40 \cdot 10^{-3} \text{ N/m}}}$.

2. Delo W , ki ga opravi polje pri premiku točkaste elektrine od točke A do točke B , je sorazmerno napetosti U_{AB} med tema točkama: $W = QU_{AB}$. Ta napetost je enaka krivuljnemu integralu vektorja električne poljske jakosti po (poljubni) krivulji med tema točkama. Ker je polje homogeno, je vektor $\mathbf{E}$ konstanta in ga zato lahko izpostavimo pred integral:

$$U_{AB} = \int_A^B \mathbf{E} \cdot d\mathbf{l} = \mathbf{E} \cdot \int_A^B d\mathbf{l} = \mathbf{E} \cdot \mathbf{AB} = (10, 0, 30) \text{ kV/m} \cdot (-1-1, 3-3, 4-5) \text{ m} = -50 \text{ kV}.$$

Iskano delo je torej $W = -100 \text{ nC} \cdot (-50 \text{ kV}) = \underline{\underline{5 \text{ mJ}}}$.

3. V koaksialnem kablu je električna poljska jakost obratno sorazmerna oddaljenosti do osi kabla in je torej največja ob žili. Iz varnostne zahteve, da polje ne preseže 10 % prebojne trdnosti izolanta, določimo največjo dovoljeno absolutno vrednost vzdolžne gostote elektrine na žili:

$$E_{\max} = \frac{|q_{\max}|}{2\pi\epsilon_0 a} = 10\% \cdot E_{\text{preb.}} = 3 \text{ MV/m} \Rightarrow |q_{\max}| = 2\pi\epsilon_0 a E_{\max}. \quad \text{Če v izraz za napetost na izolaciji kabla}$$

vstavimo največjo dovoljeno gostoto elektrine, dobimo najvišjo dovoljeno napetost:

$$|U_{\max}| = \frac{|q_{\max}|}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{b}{a} = a E_{\max} \ln \frac{b}{a} \doteq \underline{\underline{5,50 \text{ kV}}}.$$

4. Pri drugi meritvi teče tok I_0 skozi vzporedno vezavo notranjega in bremenskega upora:

$$U_b = I_0 \frac{R_0 R_b}{R_0 + R_b}. \quad \text{Če v tej enačbi upoštevamo, da je napetost odprtih sponk } U_o \text{ enaka produktu } I_0 R_0,$$

lahko izrazimo notranjo upornost $R_0 = R_b (U_o / U_b - 1) = \underline{\underline{4 \Omega}}$ in potem še tok kratkega stika

$$I_0 = U_o / R_0 = \underline{\underline{2,5 \text{ A}}}.$$

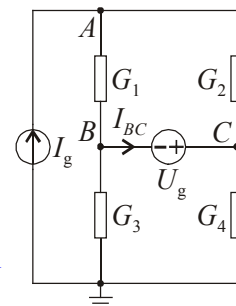
5. Vezje analizirajmo npr. po metodi spojiščnih potencialov. Za spojišči A , B in C zapišimo enačbe I. Kirchhoffovega zakona:

$$A: \quad G_1(V_A - V_B) + G_2(V_A - V_C) = I_g \Rightarrow 3S \cdot V_A - 1S \cdot V_B - 2S \cdot V_C = 2 \text{ A} \quad /:S,$$

$$B: \quad G_1(V_B - V_A) + G_3 V_B + I_{BC} = 0 \Rightarrow -1S \cdot V_A + 4S \cdot V_B + I_{BC} = 0 \text{ A} \quad /:S,$$

$$C: \quad G_2(V_C - V_A) + G_4 V_C - I_{BC} = 0 \Rightarrow -2S \cdot V_A + 6S \cdot V_C - I_{BC} = 0 \text{ A} \quad /:S.$$

Drugi dve seštejemo v eno, da se izognemo neznaniki I_{BC} , toku skozi napetostni vir, $B \oplus C: -3V_A + 4V_B + 6V_C = 0 \text{ V}$. K enačbi za spojišče A ter skupni za spojišča B in C dodamo še enostavno relacijo $V_C - V_B = U_g$, ki jo omogoča idealni napetostni vir, in dobimo iskani sistem enačb:

$$\left. \begin{array}{l} A: \quad 3V_A - V_B - 2V_C = 2 \text{ V} \\ B \oplus C: \quad -3V_A + 4V_B + 6V_C = 0 \text{ V} \\ \quad \quad \quad -V_B + V_C = 5 \text{ V} \end{array} \right\} \Rightarrow \underline{\underline{\begin{bmatrix} 3 & -1 & -2 \\ -3 & 4 & 6 \\ 0 & -1 & 1 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} V_A \\ V_B \\ V_C \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 2 \text{ V} \\ 0 \text{ V} \\ 5 \text{ V} \end{bmatrix}}}$$